

Scenariusz zajęć

Temat: Czy można zobaczyć dźwięk?

Cele operacyjne:

Uczeń:

- powtarza schemat rytmiczny utworu muzycznego taktacją i klaskaniem,
- reaguje ruchem na zmiany dynamiki utworu muzycznego,
- wskazuje, że wysokość słupa wody w szklanym naczyniu ma związek z wysokością dźwięku wydobywanego poprzez uderzenie w naczynie,
- wykonuje bębenek (membranę do obserwacji dźwięków),
- wykonuje pracę plastyczną inspirowaną utworem muzycznym,
- rozpoznaje zapis nutowy jako sposób zapisywania muzyki.

Środki dydaktyczne:

- odtwarzacz dźwięku,
- nagrania utworów muzycznych (Gioacchino Rossini „Uwertura do opery *Wilhelm Tell*”, Fryderyk Chopin „Polonez As-dur” op. 53),
- gumki recepturki,
- 6 trąbek meczowych,
- 6 balonów,
- 6 plastikowych pudełek na żywność (co najmniej 10x20 cm),
- 6 wykałaczek,
- ryż,
- groch,
- 4 szklanki,
- butelka z wodą,
- ołówki,
- małe instrumenty perkusyjne (trójkąty, tamburyny itp.),
- papier, farby, kredki, flamastry,

- pianino lub podobny instrument muzyczny (jeśli nauczyciel potrafi na nim grać), albo nagranie melodii piosenki „Włazł kotek na płotek”,
- zapis nutowy piosenki „Włazł kotek na płotek”.

Metody i techniki nauczania: eksperyment, ćwiczenia praktyczne, zabawa ruchowa, praca plastyczna,

Formy:

- zbiorowa jednolita,
- grupowa zróżnicowana,
- indywidualna jednolita.

Przebieg zajęć:

Etap wstępny

Nauczyciel zapowiada, że za chwilę dzieci usłyszą muzykę i prosi, aby dzieci wsłuchały się w nią i zaczęły klaskać zgodnie z rytmem (mogą zamknąć oczy na czas utworu). Nauczyciel odtwarza nagranie utworu Gioacchino Rossiniego „Uwertura do opery *Wilhelm Tell*”, dzieci klaszczą zgodnie ze słyszonym rytmem. Po zakończeniu utworu nauczyciel pyta uczniów, czy coś sobie wyobrażali w czasie słuchania muzyki, oraz czy ktoś kiedyś widział dźwięk. Nauczyciel zachęca uczniów do jak najbardziej kreatywnych wypowiedzi.

Etap realizacji

Zadanie 1

Każde dziecko rozciąga między kciukiem, a palcem wskazującym otrzymaną od nauczyciela gumkę recepturkę; drugą ręką naciąga ją lekko i puszcza. Dzieci słuchają, jaki dźwięk wydobywa się z wprawionej w drgania gumki oraz obserwują jej ruch. Nauczyciel zachęca do eksperymentowania (zmiana długości rozciągniętej gumki, zmiana sposobu i siły jej

naciągania i puszczenia) i obserwowania zmian drgań i dźwięku. Chętne dzieci opowiadają o swoich obserwacjach, a nauczyciel pytaniami pomaga im zauważyć związek między dźwiękiem a drzeniem „instrumentu”.

Zadanie 2

Uczniowie dobierają się w 6 zespołów, każdy z nich wykonuje według wzoru pokazanego przez nauczyciela membranę do obserwacji dźwięku („bębenek” z balonu z odciętą końcówką naciągniętego na plastikowy pojemnik i przymocowanego gumką recepturką). Następnie uczniowie wykonują wskazane przez nauczyciela czynności i obserwują, jak dźwięk wpływa na ruch użytych przedmiotów:

- kładą na środku membrany wykałaczkę i trąbią trąbką meczową tuż przy pojemniku,
- wysypują na środek membrany łyżeczkę ryżu i ponownie trąbią tuż przy pojemniku,
- powtarzają tę czynność z użyciem grochu.

Uczniowie eksperymentują z długością wydobywanego dźwięku, odległością trąbki od membrany itp. Chętne dzieci opowiadają, co zaobserwowały. Nauczyciel tłumaczy, że dźwięk to niewidoczny gołym okiem ruch powietrza, a membrana („bębenek”) przenosi te drgania i wprawia w ruch małe obiekty.

[Uwaga dla nauczyciela: w I etapie edukacyjnym nie wprowadzamy w żadnym razie pojęć typu „fala”, ale pozwalamy uczniom dostrzec na konkretach samo zjawisko, związek dźwięku i ruchu.]

Zadanie 3

Nauczyciel stawia na stole 4 szklanki. Chętni uczniowie, instruowani przez nauczyciela, wlewają do szklanek wodę; w każdej szklance ma być różna jej ilość. Jeden z uczniów ustawia szklanki w kolejności od największej do najmniejszej ilości wody. Następnie nauczyciel delikatnie stuka w szklanki ołówkiem, a uczniowie obserwują, jak różnią się dźwięki wydobywające się z poszczególnych szklanek. Chętny uczeń może podjąć próbę zagrania na szklankach wymyślonej melodii.

Do szklanki, w której jest najmniej wody chętni uczniowie stopniowo dolewają jej więcej, wciąż stukając ołówkiem (jeden uczeń nalewa, inny stuka). Wszyscy obserwują zmianę wysokości dźwięku. Następnie uczniowie sprawdzają, co stanie się z powierzchnią wody, jeżeli jeden z nich zatrąbi przy szklance.

Nauczyciel przy pomocy pytań pomaga uczniom sformułować wniosek, że dźwięk związany z drganiami przedmiotu zależy od wielkości, kształtu i materiału, z jakiego przedmiot jest wykonany.

Zadanie 4

Dzieci stają w kręgu i śpiewają piosenkę „Włazł kotek na płotek”. Następnie nauczyciel dzieli uczniów na 3 grupy, które będą w różny sposób powtarzały rytm tej piosenki: pierwsza przy pomocy otrzymanych od nauczyciela instrumentów muzycznych, druga tataizując, trzecia klaszcząc. Nauczyciel odtwarza (lub gra na instrumencie) melodię piosenki, a dzieci wykonują zadanie. Piosenka jest odtwarzana jeszcze dwa razy, aby każdy uczeń powtórzył rytm na każdy ze sposobów.

Zadanie 5

Nauczyciel ponownie odtwarza uwerturę do opery „Wilhelm Tell”. Uczniowie mają za zadanie poruszać się swobodnie po sali, ilustrując rytm i dynamikę utworu ruchem ciała, szybkością poruszania się i gestami.

Zadanie 6

Nauczyciel odtwarza nagranie utworu Fryderyka Chopina „Polonez As-dur”, podając tytuł i nazwisko autora. Zwraca uwagę na to, że utwór składa się z trzech części różniących się nastrojem i zachęca do zauważenia tej zmiany. Uczniowie, wykorzystując dowolną technikę plastyczną, wykonują ilustracje inspirowane słuchaną muzyką. Po zakończeniu uczniowie prezentują swoje prace i opowiadają, co wyobrażali sobie w czasie słuchania utworu.

Etap końcowy

Nauczyciel pyta dzieci, jakie eksperymenty dziś wykonywały i co dzięki nim zobaczyły. Mówi uczniom, że dźwięk można nie tylko zobaczyć, ale i zapisać na papierze. Pokazuje im zapis nutowy piosenki „Włazł kotek na płotek” i pyta, czy domyślają się, który z wysłuchanych dziś utworów został zapisany na kartce. Dzieci podają propozycje, nauczyciel wskazuje lub podaje prawidłową odpowiedź. Zapowiada, że w przyszłości dzieci też nauczą się czytać nuty i je zapisywać oraz zauważa, że dzięki nutom utwór skomponowany przez jednego człowieka może być zagrany przez kogoś zupełnie innego.

Nauczyciel pyta dzieci, co im się podobało w czasie zajęć, czy któreś zadanie było dla nich trudne i dlaczego. Chwali dzieci za wykonaną pracę i zachowanie podczas zajęć.

Dodatkowo

Uczeń zdolny: w zadaniu 6 mówi, kim był Fryderyk Chopin.

